

Záznam z kulatého stolu na téma úřady práce a integrace cizinců

Marie Jelínková

Abstrakt:

Dne 20. 9. 2011 proběhl v prostorách Domu národnostních menšin kulatý stůl s názvem Možnosti spolupráce neziskového sektoru a úřadů práce v procesu integrace cizinců na trhu práce v ČR. Kulatý stůl pořádalo Sdružení pro integraci a migraci v rámci projektu Zvýšení role neziskového sektoru v oblasti sociální integrace pracovních migrantů v České republice. Tento článek přináší zásadní informace, které na setkání zazněly, zejména ve vztahu k měnícímu se fungování úřadů práce a postoji MPSV k zaměstnávání zahraničních pracovníků a jejich integraci.

***

Cílem kulatého stolu bylo otevřít otázku, zda a do jaké míry mohou nevládní neziskové organizace v ČR spolupracovat s úřady práce v oblasti integrace cizinců na trhu práce. K tomuto v Česku poměrně novému tématu byli přizváni zástupci rakouské nevládní organizace Zentrum für MigrantInnen in Tirol (ZeMiT), která již dvacet pět let úžeji spolupracuje s rakouskými úřady práce v oblasti poradenství migrantům. Kromě pořádající nevládní organizace Sdružení pro integraci a migraci vystoupili na setkání za českou stranu představitelé Ministerstva práce a sociálních věcí, Úřadu práce ČR – krajské pobočky hl. m. Prahy a Magistrátu hl. m. Prahy.¹

---

¹ Informace obsažené v tomto textu stojí na informacích, které poskytli přednášející v rámci svých příspěvků u kulatého stolu, jmenovitě: Amin Brugger (ZeMiT), Laura Masuch (ZeMiT), Magda Faltová (SIMI), Eva Valentová (SIMI), Jakub Štědroň (Dům národnostních menšin), Tomáš Petříček (Magistrát hl.m. Praha), Jana Gavendová (Úřad práce hl.m. Praha), Ondřej Brycha (MPSV), Věra Kolmerová (MPSV), Andrea Plačková (MPSV).

Po představení projektu a pozvaných hostů došlo ke shrnutí kompetencí MPSV, úřadů práce a inspektorátů práce.² Ze strany MPSV pak opakovaně zaznělo, že spolupráci s nevládním sektorem je nakloněno, a to zejména v oblasti podnětů, informací z praxe, šíření informací a upozorňování na případné negativní jevy (např. podávání podnětů na kontroly atp.). Podrobnější informace z úřadu práce však ukázaly, že jakkoli by případná spolupráce nejen s ministerstvem, ale i s úřady práce, mohla být pro obě strany prospěšná, bude se potýkat se zásadními překážkami, z nichž tou největší je časové vytížení relevantních úředníků. Nikoli překvapivě se pak této oblasti týká i finanční zajištění dlouhodobější spolupráce.

Současná situace na úřadech práce

Úřady práce v ČR prošly v nedávné době významnou reorganizací. Od 1. 4. 2011 bylo zřízeno generální ředitelství úřadu práce v Praze, které má 14 krajských poboček. Pod krajskou pobočku úřadu práce v Praze spadá dalších osm kontaktních pracovišť (bývalých poboček), kterým zůstala pouze část původní agendy. Veškeré náležitosti spojené se zaměstnáváním cizinců ze třetích zemí byly centralizovány a například v Praze je vyřizuje nyní pouze pražská krajská pobočka. Podle Jany Gavendové z pražské krajské pobočky úřadu práce poptávka po zahraničních pracovnících neustává. Hlavní zájem je však o IT odborníky, osoby s výbornou znalostí angličtiny či fyzicky náročné profese, rutinní manuální práce, práce v nadměrné hlukové zátěži atp. Tedy zejména práce, na které nemá převážná většina českých (resp. EU) uchazečů potřebnou kvalifikaci, nebo o takto náročnou práci nestojí a hledá různé překážky (nejčastěji zdravotní³), proč nabízených míst nevyužít.

Přestože oproti situaci například v roce 2008 počet zájemců a žadatelů o pracovní povolení pro cizince ze třetích zemí poklesl (jedná se zhruba o 2000 žádostí za měsíc), potýká se pražská krajská pobočka úřadu práce s obtížemi, které vyplývají ze zásadního snížení počtu pracovníků na úseku zahraniční zaměstnanosti. Oproti minulosti jim proto pracovní vytížení neumožňuje běžně ověřovat u zaslaných žádostí podrobnosti - například zda zmíněný zaměstnavatel opravdu sídlí na uváděné adrese a zda vykonává deklarovanou činnost. Tyto na první pohled zdánlivé detaily se ale v minulosti při prováděných kontrolách nezřídka ukazovaly jako problémové. Pracovní vytíženost pražského úřadu práce tak v současnosti nechává pouze prostor pro provádění analýz, zda je na dané místo skutečně nutné zaměstnávat cizince, kdo z českých občanů byl na pracovní místo poslán a kolik například zaměstnavatel zaměstnává cizinců a zda jim prodlužuje povolení k pobytu nebo opakovaně žádá o nové zahraniční pracovníky. Kontrola zaměstnávání cizinců je přitom dlouhodobě omezená mimo jiné kapacitou kontrolorů, kdy celé území hl. m. Prahy musí pokrýt pouze dva kontroloři (k 31. 10. 2011 přitom bylo na ÚP v Praze evidováno 65 807 cizinců, pozn. redakce). Mimo svou běžnou pracovní náplň se tito kontroloři potřebují průběžně vzdělávat, přičemž minimálně rok a půl trvá, než dovedou svoji práci zvládat dostatečně kvalifikovaně.

---

² Rovněž byl představen projekt Sociální tlumočení ve styku s cizinci, který má proškolit cizince ve znalostech českého jazyka s kvalifikací na tlumočení a podpořit tak lepší informovanost cizinců a cizineckých komunit.

³ Podle vyjádření Jany Gavendové v případě fyzicky náročných profesí či zaměstnání při nadměrné hlukové zátěži zhruba 8 osob z 12 přinese zdravotní potvrzení od lékaře o tom, že daná práce je pro ně nevhodná.

V důsledku reorganizace a s ní spjatých změn však oba zkušení kontroloři pražský krajský úřad práce opustili a na jejich místo byli přijati noví. Tento stav však není konečný a úřady práce čekají další změny. MPSV plánuje od 1. 1. 2012 přesunout kontroly zaměstnávání na Státní úřad inspekce práce, který má být posílen o nové kontrolory a má disponovat výrazně lepší technickou vybaveností.

Jana Gavendová dále zmínila celou řadu problémů, se kterými se úřady práce v oblasti zaměstnávání cizinců setkávají. Ve vztahu k tématu kulatého stolu pak pokládá za zásadní, že cizinci nemají informace o svých právech. Přestože povědomí o povinnostech cizinců se ukazuje také jako problematické, právě nedostatek znalostí o tom, na co má cizinec právo ve vztahu ke svému zaměstnavateli a jak může tato práva vymáhat, představuje jednu ze zásadních překážek k bezproblémovému uplatnění se na českém trhu práce. Role nevládních organizací by tak podle představitelky úřadu práce měla být v této oblasti v první řadě preventivní a informativní.

Zkušenost sousedního Rakouska

Prezentovaná situace v ČR, kde nevládní organizace s úřady práce s výjimkou občasných podnětů nespolupracují, se značně odlišuje od rakouské zkušenosti, kterou prezentovali zástupci tamní nevládní organizace Zentrum für MigrantInnen in Tirol (ZeMiT). Tato organizace byla založena v polovině osmdesátých let, tedy v době, kdy byly vyhodnocovány dopady ekonomické krize z konce sedmdesátých let. Právě tehdy došlo podle zástupců ZeMiTu v Rakousku k rozpoznání toho, že vyšší a dlouhodobější zaměstnanost cizinců se neobejde bez jejich dobré informovanosti o svých právech, povinnostech a možnostech v pracovní oblasti. V Rakousku proto od té doby dostávají nevládní organizace kontinuální finanční podporu od státu na to, aby cizincům zdarma poskytovaly pracovní poradenství a potřebnou asistenci na úřadech práce, případně při sjednávání zaměstnání a to nejlépe v jejich rodném jazyce. Spolupráce nevládních organizací a rakouských úřadů práce (Arbeitsmarktservice Österreich, zkratkou AMS) přitom za posledních pětadvacet let prošla zásadní proměnou. V začátcích se nevládní organizace zaměřovaly zejména na pracovní poradenství, které migrantům poskytovaly ve svých kancelářích. Postupem času se ale vzájemná spolupráce, na které se nemalou měrou podílel i vstřícnější postoj rakouského ministerstva práce a hospodářské komory, prohloubila. V současnosti tak například ZeMiT poskytuje poradenství migrantům přímo na pobočkách úřadů práce, školí i pracovníky úřadu práce v oblasti interkulturní komunikace, vzájemně si vyměňují informace atp. Migrantům pak poskytuje i další služby, jako jsou kurzy němčiny či v případě potřeby i přímé tlumočení při jednání se zaměstnanci úřadu práce a dalšími úředníky. Přestože i v Rakousku zbývá ještě nemalý kus práce (např. v oblasti sledování statistik o migračních osobách s migračním původem, odlišná míra zapojení nevládních organizací a různý zájem úřadů práce atp.), užší spolupráce nevládního sektoru s úřady práce v Rakousku zásadně přispívá k lepšímu začlenění cizinců na trhu práce. To je ve svém důsledku zásadně výhodné jak pro migranty, tak pro stát jako takový.

Informace z debaty aneb co je třeba aktuálně v ČR řešit

V průběhu debaty bylo tematizováno několik oblastí, a to zejména ze strany zaměstnanců nevládního sektoru přítomných v publiku. Velká část dotazů se týkala toho, jak řešit opakované situace, kdy zaměstnavatelé nevyplácejí cizincům mzdu. Řešení tohoto problému spadá do kompetencí inspektorátů práce, které jsou ale významně vytížené. Inspektoráty práce však nemohou protiprávně jednající zaměstnavatele dlužnou mzdu donutit vyplatit, navíc bývá zásadní problém, jak dostatečně prokázat, že daný zaměstnanec skutečně pro onoho zaměstnavatele pracoval. Pokud se toto prokáže, mohou inspektoři zaměstnavateli uložit sankce. Ze strany úřadu práce pak zazněla nabídka, aby nevládní organizace upozorňovaly na opakované chování těchto zaměstnavatelů přímo úřad práce, aby jim nebylo zaměstnávání cizinců v budoucnosti povolováno. K otázce týkající se toho, jak mají nevládní organizace obecně postupovat proti nekorektním zaměstnavatelům, zaznělo doporučení, aby NNO především zajistily co nejvíce konkrétních důkazů, kolika lidí se problém týká a v případech rozsáhlejších či opakujících se kauz tyto informace předávaly úřadům práce či MPSV. Další z diskutovaných témat se týkalo nastavení kontrol zaměstnanosti cizinců, které často nezohledňují (např. jen úzkou spoluprací s cizineckou policií či ve své metodice) výrazně větší zranitelnost cizinců. Ti jsou totiž na zaměstnavateli závislí nejen finančně, ale i z hlediska jejich pobytu na území a těžko se mohou domoci či jen domáhat svých práv v případě, že jsou jim tato práva upírána. Na dané téma pak bylo obtížné nalézt uspokojivou odpověď, zaznělo sice ujištění, že úřady práce postihují zaměstnavatele případnými sankcemi a cizinec nedostává pokuty např. v případě, kdy dělá jinou práci, než na kterou má povolení, ale rozložení moci, možností i vyplývajících důsledků zůstává i tak vysoce nevyvážené.

Závěrem lze snad jen konstatovat, že i přes nesmírnou zajímavost kulatého stolu kamsi zapadlo, že by strukturální spolupráce neziskových organizací pracujících s migranty a úřadů práce mohla být možná i v České republice. Zkušenosti rakouských hostů tak byly trochu pozapomenuty. Otázkou tedy zůstává, proč se touto osvědčenou cestou spolupráce nevydat i v České republice. Z pohledu společenského, finančního i lidsko-právního se zdá být výhodná pro všechny zúčastněné.

Článek vznikl v rámci projektu „Systém pracovních kontrol imigrantů v ČR: je třeba inspirace odjinud“, který je realizován s laskavou podporou Velvyslanectví Spojených států v ČR.